

ÚVOD

Syndróm týraného, zneužívaného a zanedbávaného dieťaťa je v anglosaskej literatúre označovaný ako Child Abuse and Neglect syndrome (CAN). Syndróm CAN je súbor nepriaznivých príznakov na fyzickom stave, vývoji a postavení dieťaťa v rodine a spoločnosti, ktoré sú dôsledkom prevažne úmyselného ubližovania, ktoré dieťaťu spôsobujú najčastejšie jemu najbližší ľudia – vychovávatelia, rodičia, súrodenci a iní členovia spoločnej domácnosti (*Dunovský et al., 1995*).

Syndróm je charakteristický rôznorodosťou príčin, mechanizmov vzniku, prejavov, stupňa závažnosti, dôsledkov na kvalitu života dieťaťa a vplyvu na prostredie, v ktorom žije. Proces týrania nie je jednostranný akt zo strany páchatľa, ale vzniká vzájomnou interakciou všetkých zúčastnených osôb, faktorov a podmienok. Osobnosť samého týraného dieťaťa, jeho zvláštnosti a odchýlky sa podieľajú na závažnosti poškodzujúcich aktivít alebo pasívít dospelých a na schopnostiach im čeliť alebo naopak, nadmerne im podliehať. Spoločenské a kultúrne tradície spoločnosti spolu s právnymi ustanoveniami určujú a vymedzujú daný syndróm. Odhalenie a diagnostika prejavov týrania má viacero úskalí vyplývajúcich z nízkej sebaúcty obeť a jej existenčnej naviazanosti na rodinu a agresora, ale aj z nevšímavosti a rôznej miery tolerancie týrania zo strany blízkeho okolia, ale aj nízkych aktivít inštitúcií a spoločnosti. Liečba dôsledkov týrania si vyžaduje liečbu celej rodiny, vrátane agresora. Prioritou liečby je zachovanie a obnovenie funkčnej rodiny. Nesprávne riešenie problému syndrómu týraného dieťaťa môže viesť k systémovému týraniu (tzv. sekundárnej viktimizácii) v dôsledku druhotného poškodzovania týraného dieťaťa následným nadbytočným či vynúteným vyšetrovaním alebo nevhodne zvolenými liečebnými a rehabilitačnými postupmi. Dochádza tak k opätovnému nerešpektovaniu základných potrieb dieťaťa pracovníkmi inštitúcií, ktorí sú paradoxne súčasťou systému starostlivosti o týrané, zneužívané a zanedbávané deti.

Syndróm CAN predstavuje v užšom zmysle slova špecifickú problematiku dieťaťa ako obeť a agresora, ale nie je izolovaným problémom. V širšom zmysle slova súvisí s postavením a vzťahmi dieťaťa v rodine a v spoločnosti a je ovplyvnený inštitúciami ako i stupňom sociálno-právnej ochrany dieťaťa v národnom aj medzinárodnom legislatívnom rámci. Syndróm CAN je multidisciplinárnym problémom a pokrok v jeho riešení sa môže dosiahnuť len v spolupráci jednotlivých zainteresovaných odborníkov tak na miestnej, ako aj na medzinárodnej úrovni.